

Горан ЛУКИЋ\*

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

ДОИ: 10.5937/bezbednost2003186L

УДК: 341.48:[343.9.024:336.7 343.53:336.741.1(497.11)

Прегледни научни рад

Примљен: 3. 12. 2019. године

Ревизија: 22. 3. 2020. године

Датум прихватања: 23. 11. 2020. године

## Међународни стандарди за супротстављање прању новца са освртом на Републику Србију

**Апстракт:** *Интересовање међународне заједнице за прање новца је све значајније, јер су државе увиделе да је усклађена активност свих међународних субјеката кроз поштовање предвиђених међународних стандарда најефикаснији вид борбе против овог вида криминалитета. Међународним документима успостављен је основни оквир активности за супротстављање прању новца. Тежиште рада је на анализи активности међународних субјеката и њихове улоге у стварању међународних стандарда у овој области, као и утицаја прања новца на различите аспекте друштва и држава. У раду се најпре указује на међународне субјекте, потом наводе њихове улоге и сви најзначајнији међународни документи и затим резултати процене ризика од прања новца у Републици Србији са посебним акцентом на кривичним делима високог степена претње за прање новца. Даље, указује се на значај међународних субјеката и стандарда за успостављање националних система који ће моћи да одговоре на утицаје прања новца и тиме створе успешан финансијски систем. На крају се долази до закључка да се без постојања међународних стандарда и активности међународних субјеката не могу створити одговарајући услови за ефикасно супротстављање прању новца и тиме обезбеде повољнији услови за слободан проток људи и капитала, као и лакше управљање финансијским системима.*

**Кључне речи:** *прање новца, међународни субјекти, међународни стандарди, ФАТФ препоруке, процена ризика, управљање финансијским системом.*

---

\*goran.lukic@mup.gov.rs

## Увод

Праће новца је проблем од међународног значаја. Међународна заједница је предузела низ активности у циљу нормирања јасних мера, радњи и процедура како би борбу против ове појаве учинила ефикаснијом. Зато је у оквиру међународних организација покренут знатан број иницијатива с циљем да се успоставе општеприхватљиви стандарди у овој области. Праће новца је у данашње време изузетно распрострањена појава – према проценама ММФ-а износ опраног новца на годишњем нивоу креће се од два до пет процената годишњег бруто светског дохотка, односно шесто милијарди долара годишњег нелегалног прихода (Бошковић, 2005: 19).

Усвојен је низ међународних аката који упућују на потребу за дефинисањем јединствених и универзалних стандарда и процедура којима се омогућава ефикасније супротстављање прању новца. Република Србија, како због свог географског положаја тако и због чињенице да је у транзицији, постаје све занимљивији терен за ову врсту криминалне делатности. Праће новца као глобални проблем дотиче све државе, па и Републику Србију. Праће новца као последица претходно извршеног кривичног дела, односно криминалне делатности, представља и полазну основу за низ будућих криминалних активности и непосредно негативно утиче на економску и финансијску стабилност и процес транзиције једне државе. Зато је Република Србија потписала и ратификовала велики број међународних докумената, или је њихов садржај уградилa у своје законе. Све те конвенције и други документи обично се усвајају *ex post facio*, као реакција на све новије и опасније форме прања новца. Њихов главни циљ је репресија прања новца, која се остварује путем: прихватања уједначене дефиниције инкриминације прања новца; инкриминисања злочиначког удруживања за извршење дела; инкриминисања прања новца; проширивања казнене зоне на припремање дела и све облике саучесништва и саучесништва *post belicizimm*; прописивања строгих казни, конфискације имовине и одузимања предмета; успостављања надлежности државе и њених органа за откривање и гоњење таквих дела; прихватања универзалног принципа гоњења; прихватања принципа *aut dedere aut punier*; прихватања свих облика међународне казнено-

правне сарадње, као што су екстрадиција, акцесорна правна помоћ, сарадња служби за откривање прања новца итд.; прихватања специјалних истражних мера за откривање и доказивање дела, примене процесних мера идентификације, заплене и привременог замрзавања имовине која се доводи у вези са прањем новца (Камбовски, 2010: 44–45).

Такво стање међународне регулативе пред међународно кривично право и његов даљи развој ставља суштинско питање постојања јединственог приступа у дефинисању појма прања новца и јединствене воље да се међународне конвенције о његовом спречавању доследно примене у свим државама чланицама међународне заједнице (*Ibidem*, 38–39).

Дакле, циљ је да се укаже на неопходност појачаног фокуса на област супротстављања прању новца и значај међународних субјеката и стандарда у смањењу утицаја прања новца и стварању услова за слободан проток људи и капитала, као и лакшем управљању финансијским системима.

### **Улога међународних субјеката у стварању међународних стандарда за супротстављање прању новца**

Велики број међународних субјеката се са различитих аспеката бави прањем новца као веома сложенем и распрострањеном активношћу више повезаних лица. Значајнији међународни субјекти на пољу супротстављања прању новца јесу: Уједињене нације, Светска банка, Међународни монетарни фонд, ОЕБС, Савет Европе, Европска унија, ФАТФ (*Financial Action Task Force*), Комитет Манивал (*Moneyval*) и Егмонт група.

У оквиру Уједињених нација 1997. године основана је Канцеларија УН за борбу против дроге и криминала (UNODC). Својим активностима кроз мрежу канцеларија у државама чланицама у значајној мери доприноси да свет буде успешнији у супротстављању организованом криминалу, корупцији и тероризму. Глобални програм за борбу против прања новца, прихода стечених криминалом и финансирања тероризма (GPML) покренут је 1997. године ради унапређења капацитета за супротстављање прању новца и финансирању тероризма, као и откривање и одузимање имовине стечене криминалом.

Светска банка покреће иницијативе против прања новца, где са алатима за откривање имовине нуди иновативне могућности за борбу против криминала и решавање, између осталог, и питања корупције и прања новца. Кроз партнерство између Светске банке и Канцеларије Уједињених нација за дрогу и криминал подржавају се међународни напори за развој финансијских центара како би се спречило прање прихода од корупције и омогућило системско и благовремено одузимање имовине проистекле из криминалне делатности.

Међународни монетарни фонд предузима низ мера због могућих последица прања новца, финансирања тероризма и сродних злочина на интегритет и стабилност финансијског сектора и шире економије. Ове недозвољене активности могу одбити стране инвестиције и искривити међународне токове капитала. С тим у вези, Међународни монетарни фонд је остварио значајне резултате, предузимањем мера и радњи којима се доприноси оцењивању усаглашености националних нормативних система са међународним стандардима за спречавање прања новца.

Државе учеснице ОЕБС-а уважавају тврдње да прање новца представља претњу по безбедност и исказале су спремност да се боре против ове појаве. Државе учеснице ОЕБС-а у области супротстављања прању новца дају значајан допринос процени националне регулативе и изградњи националних капацитета, подржавајући међудржавну сарадњу. Важно је истаћи да у Комитету експерата Савета Европе за процену усаглашености и ефикасности националних система за супротстављање прању новца и финансирању тероризма (*Moneyval*) ОЕБС има статус посматрача.

Савет Европе је међу првим међународним организацијама које су истакле значај борбе против прања новца и ублажавања негативних последица на демократију и финансијских систем. Усвојио је одређене конвенције од значаја за супротстављање прању новца и финансирању тероризма, о којима ће касније бити више речи.

Европска унија донела је више докумената о супротстављању прању новца и финансирању тероризма и у наставку рада биће указано који су то документи и шта је њима прописано. Европска унија предузима значајне напоре на усклађивању нормативних ок-

вира за прање новца, као и на унапређењу сарадње финансијско-обавештајних служби.

ФАТФ (*Financial Action Task Force*) јесте међудржавно тело са задатком да унапређује ефикасност и ефективност у супротстављању прању новца и финансирању тероризма на националном, регионалном, али и глобалном нивоу. Ово тело основала је 1989. године Група 7 најразвијенијих држава света и сада има 37 чланова и 20 посматрача. ФАТФ својим активностима пре свега подстиче националне системе на реформу законодавног оквира и имплементацију потребних мера као би били што успешнији у супротстављању прању новца и финансирању тероризма.

Манивал (*Moneyval*) је комитет експерата из области спречавања прања новца и представља стално надзорно тело Савета Европе, које процењује усаглашеност са најважнијим међународним стандардима из те области и ефикасност њихове примене, и даје препоруке националним властима у погледу неопходних побољшања њихових система. Кроз динамичан процес међусобних евалуација, ревизије и редовног праћења, Манивал има за циљ побољшање капацитета националних система за ефикасније супротстављање прању новца и финансирању тероризма.

Егмонт група је међународно удружење финансијско-обавештајних служби, које је настало 1995. године у Бриселу. Она пружа платформу за сигурну размену финансијских обавештајних података од значаја за супротстављање прању новца и финансирању тероризма. Егмонт група побољшава разумевање ризика од наведених појава и помаже и подстиче међу својим члановима размену знања и искустава, као и спровођење обука у овој области. Као финансијско-обавештајна служба, Управа за спречавање прања новца Републике Србије постала је чланица Егмонт групе у јулу 2003. године.

### **Међународне конвенције из области супротстављања прању новца**

Међународна заједница је посветила посебну пажњу нормативној регулативи на плану спречавања и сузбијања прања новца, управо полазећи од степена друштвене опасности и међународног карактера ове криминалне појаве (Бошковић, Бошковић, 2011: 233). Постоји неколико десетина међународних конвенција

које се дотичу прања новца, а најважније међу њима, које је Република Србија ратификовала, јесу: Конвенција Уједињених нација о противзаконитом промету опојних дрога и психотропних супстанци из 1988. године (тзв. Бечка конвенција), Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунски протоколи из 2000. године (тзв. Палермо конвенција) и Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма из 2005. године (тзв. Варшавска конвенција). У наставку ћемо дати кратак приказ ових конвенција.

### **Бечка конвенција**

Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци усвојена је у Бечу 19. децембра 1988. године, па се зато назива и Бечком конвенцијом. Република Србија је ратификовала ову конвенцију Законом о ратификацији Конвенције Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци (Међународни уговори, Службени лист СФРЈ, бр. 14/90). Конвенцијом су постављени темељи координираних међународних активности за одузимање прихода стечених криминалом. Разлог за доношење Конвенције је између осталог била и велика забринутост због експанзије трговине опојним дрогама, што има негативне утицаје по здравље људи, али и привреду и финансијски систем, као и безбедност држава. Жеља је да се постигне унапређење међународне сарадње и посебна пажња је усмерена на узајамну правну помоћ.

### **Палермо конвенција**

Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, заједно са два протокола који је допуњују (Протокол за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом и Протокол против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом, који допуњују ову конвенцију), усвојена је у Палерму од 12. до 15. децембра 2000. године и зато се назива Палермо конвенцијом. Република Србија је потврдила ову конвенцију Законом о потврђивању Конвенције Уједињених нација против транснационалног организова-

ног криминала и допунских протокола (Међународни уговори, Службени лист СРЈ, бр. 6/01).

Организовани криминал подразумева постојање криминалне организације од три и више чланова, која у дужем периоду врши кривична дела у циљу остваривања имовинске користи за себе и друге и, да би опстала, често користи насиље односно друга средства застрашивања, или успоставља спрегу са појединцима из државних, политичких и финансијских структура подмићивањем, изнуђивањем или на други начин (Мијалковић, Бајагић, 2012: 17–46; Бошковић, 2003: 24). Највећи део своје моћи организовани криминал заснива на новцу који потиче од криминалне делатности. Он представља ефикасну полугу моћи криминалних група, које теже да свој „плен“ неприметно инфилтрирају у легалне финансијске токове (Чудан, Николоска, 2018: 356).

### **Варшавска конвенција**

Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма донета је 16. маја 2005. године у Варшави, па се зато назива – Варшавска конвенција. Република Србија је потврдила ову конвенцију Законом о потврђивању Конвенције Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма (Међународни уговори, Службени лист СФРЈ, бр. 19/09). Посебан акценат стављен је на унапређење међународне сарадње у циљу ефикасније сарадње у овој области. Дефинисана је финансијско-обавештајна служба (*Financial Intelligence Unit – FIU*), као национална агенција надлежна да прикупља, анализира и доставља надлежним органима сазнања о финансијским информацијама у вези са сумњивим приходима и потенцијалним финансирањем тероризма. У Конвенцији су одређена начела међународне сарадње – стране уговорнице се подстичу на најширу могућу сарадњу како би се открила и коначно одузела имовина која потиче од криминалне делатности.

### **Остали међународни документи из области супротстављања прању новца**

Поред наведених конвенција, најзначајнији документи којима се успостављају стандарди у области спречавања прања нов-

ца су: Препоруке ФАТФ, Директиве Европског парламента и Савета о спречавању коришћења финансијског система у сврху прања новца и финансирања тероризма и Уредба Европске уније о контроли преноса физички преносивих средстава плаћања у износу од 10.000 евра или више преко државних граница Европске уније из 2006. године.

У даљем тексту укратко ћемо указати на значај ФАТФ препорука и Директива Европског парламента и Савета Европске уније.

### **ФАТФ препоруке**

Кључни елемент напора ФАТФ-а је његова детаљна листа одговарајућих стандарда у области супротстављања прању новца и финансирању тероризма. Ове мере су наведене у 40 препорука које су објављене 1990. и ревидиране 1996, 2003. и 2012. године.

После терористичког напада од 11.9.2001. године ФАТФ је усвојио девет посебних препорука о финансирању тероризма. Првих осам усвојено је 31.10.2001, а девета 22.10.2004. Њихове ревизије из 2012. године унете су у 40 препорука. Препоруке ФАТФ-а постале су веома значајне за ефикасну националну и међународну контролу прања новца и финансирања тероризма. ММФ, Светска банка и ФАТФ су 2002. пристали на заједничку методологију за процену усаглашености са њима. Четрдесет препорука пружа комплетан сет мера против прања новца и финансирања тероризма, који обухвата: идентификацију ризика и развој одговарајућих политика, систем правосуђа и државних органа за спровођење закона, финансијски систем и његову регулативу, транспарентност правних лица и аранжмана и међународну сарадњу.

Препоруке постављају минималне стандарде деловања за земље које се примењују у складу с њиховим посебним околностима и уставним оквирима. Ревизијом из 2012. године ФАТФ је представио процену ризика као прву препоруку, наглашавајући да је процена ризика први корак у супротстављању прању новца и финансирању тероризма.



## **Директиве Европског парламента и Савета о спречавању коришћења финансијског система у сврхе прања новца и финансирања тероризма**

Европска унија може усвојити мере које имају законску снагу чак и без одобрења националних парламената држава чланица. У том смислу, директиве ЕУ имају много већу тежину него стандарди које издају групе попут ФАТФ-а. Наравно, оне се односе само на државе чланице ЕУ, а не на друге земље. Прва директива, усвојена у јуну 1991. (Directive 91/308/ЕЕЦ), ограничила је предикатна кривична дела прања новца на трговину дрогом, како је дефинисано Бечком конвенцијом из 1988. Међутим, државе чланице су подстакнуте да прошире листу тих кривичних дела.

У децембру 2001. године ЕУ је усвојила другу директиву (Directive 2001/97/ЕЦ) која је изменила прву и захтевала строжу контролу прања новца. Земље чланице су се сложиле да је примењују као национални закон до 15. јуна 2003. године, али су само Данска, Немачка, Холандија и Финска испуниле тај рок, док су Ирска и Шпанија усагласиле законе убрзо након тога.

Трећа директива (Directive 2005/60/ЕЦ) Европског парламента и Савета о спречавању коришћења финансијског система у сврхе прања новца и финансирања тероризма донета је 26.10.2005. Заснована је на елементима ревидираних 40 препорука ФАТФ-а.

Четврта директива (Directive (EU) 2015/849) Европског парламента и Савета од 20.5.2015. године о спречавању коришћења финансијског система у сврху прања новца или финансирања тероризма, ступила је на снагу 26.6.2015. Земље чланице су имале две године од тог датума да прилагоде своје национално законодавство. Ова директива је укинула трећу директиву и све претходне. На националном нивоу, директива захтева да државе чланице спроведу процену ризика од прања новца и финансирања тероризма, као и да се одреде одговорни органи. Штавише, они морају осигурати да обвезници, односно субјекти који су у обавези да примењују предвиђене стандарде, предузму одговарајуће кораке за идентификовање и процену сопствених ризика.

Пета директива (Directive (EU) 2018/843) за спречавање употребе финансијских институција у сврху прања новца или финансирања тероризма усвојена је 30.5.2018. уз обавезу земаља чланица да је у своје национално законодавство имплементирају

до 10.1.2020. Кључне измене су, сходно ревидираним препорукама ФАТФ-а из 2012. године, усмерене на јачање надзора на основу процене ризика. Проширује се круг обвезника, унапређују поступци утврђивања стварног власника, повећава транспарентност регистара стварних власника, електронски документ се сматра валидним извором података и др.

У периоду од децембра 2014. до априла 2016. године Република Србија је била предмет петог круга евалуације Комитета Манивал Савета Европе. На његовом пленарном заседању, одржаном у априлу 2016. године у Стразбуру, усвојен је Извештај о евалуацији Републике Србије. Коментари, оцене и препоруке из тог извештаја анализирани су и унети у Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма Републике Србије (*Сл. гласник Републике Србије*, бр. 113/2017), који је донет и ступио је на снагу крајем децембра 2017. године, са почетком примене од 1. априла 2018. године. Ипак, Република Србија је у фебруару 2018. године постављена на ФАТФ листу земаља које имају стратешке недостатке у својим националним системима. На тој листи била је до јуна 2019. године, а у међувремену је, као и након тога, донет низ законских и подзаконских аката и предузете су мере и радње у циљу унапређења ефикасности и делотворности националног система за супротстављање прању новца и финансирању тероризма. То говори у прилог доброј интеракцији са међународном заједницом, што је од значаја и за пријем Републике Србије у Европску унију.

### **Процена ризика од прања новца у Републици Србији**

Документ *Процена ризика од прања новца и процена ризика од финансирања тероризма* усвојен је на седници Владе Републике Србије 31.5.2018<sup>1</sup> и израђен је у складу са методологијом Светске банке. Резултат је интензивног рада и сарадње између надлежних органа Републике Србије и представника приватног сектора (финансијског и нефинансијског) који су прикупљали податке из својих база за период од 1.1.2013. до 31.12.2017. године. На основу анализе претходних кривичних дела, прегледа претњи по секторима и прекограничних претњи, укупна процена претњи од

---

<sup>1</sup> Аутор је учествовао у изради наведеног документа као један од представника државног сектора.

прања новца процењена је као „средња“ са тенденцијом „без промене“. На основу анализе способности државе да се одбрани од прања новца и анализе секторске рањивости, у *Процени ризика* национална рањивост од прања новца процењена је као „средња“, а укупан ризик од прања новца је „средњи“.

С високим степеном претњи за прање новца означена су пореска кривична дела, злоупотреба положаја одговорног лица, злоупотреба службеног положаја и неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Према подацима наведеним за период од 2013. до 2017. године утврђено је следеће:

- Укупно оштећење буџета узроковано извршењем пореских кривичних дела износи 55.481.901.670 динара, а због постојања основа сумње да је извршено неко од пореских кривичних дела поднето је 7.525 кривичних пријава и пријављено је 8.841 кривично дело, уз уочени тренд раста, док је укупно 4.838 учинилаца откривено. Истрага је покренута против 1.341 лица, док је оптужница подигнута против 3.481 лица, а правоснажно је осуђено 1.942 лица. Остварена имовинска корист износи око 1.816.366 евра код извршених кривичних дела прања новца где је претходно кривично дело пореска утаја.

- Злоупотреба положаја одговорног лица најзаступљеније је кривично дело. Против 297 лица покренути су поступци због постојања основа сумње да су извршили ово кривично дело, што чини око 67% свих процесуираних лица за кривично дело прања новца. Осамдесет лица је процесуирано у својству припадника (16) организованих криминалних група. Важан податак који говори у прилог тврдњи да је за ово кривично дело карактеристичан висок степен претње од прања новца јесте и то да откривена имовинска корист у случајевима прања новца у којима је ово кривично дело било претходно износи око 46.795.340 евра.

- Кривично дело злоупотреба службеног положаја – пријављено је 7.409 лица, истраге су покренуте против 1.533 лица, оптужнице подигнуте против 3.127 лица, а правоснажно је осуђено 1.095 лица. Број откривених лица је у 2017. години повећан за 43,9% у односу на 2013. годину, али је број оптужених за исти период смањен за 116,27%. Када су у питању случајеви овог кривичног дела, откривена имовинска корист износи око 67.878.180 евра.

- Кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, због броја процесуираних лица и висине имовинске користи, представља висок степен претње за прање новца. Наиме, у периоду од 2013. до 2017. године за ово кривично дело истрага је покренута против 5.313 лица, оптужено је 6.215 лица, а осуђено 5.397 лица, док је откривени износ имовинске користи износио око 2.515.072 евра.

- Када је у питању типологија прања новца, утврђено је да је 55,3% односно 324 окривљених гођено због прања новца за себе, док је 44,7% односно 262 окривљених гођено због прања за другога. Од укупног броја лица против којих су вођени кривични поступци због извршења предикатних и кривичног дела прање новца, 24,61%, били су припадници организованих криминалних група.

Узимајући у обзир и чињеницу да је према подацима из документа *Процена ризика* у периоду од 2013. године до краја 2017. године за кривично дело прање новца правоснажно осуђено 81 лице, закључује се да је знатно повећана ефикасност истражних и правосудних органа, јер је тај број био значајно мањи у претходном периоду, од почетка примене инкриминације прања новца до 2012. године, када је донето девет правоснажних пресуда.

### **Значај међународних субјеката и стандарда за смањење утицаја прања новца**

Прање новца остварује читав спектар тешко мерљивих негативних утицаја. Овај облик криминала је због сложености модула којима се извршава најчешће интернационалан. Прање новца је неодвојиво повезано са организованим криминалом. Зато се супротстављање прању новца сматра важним елементом у борби против организованог криминала, који укључивањем прихода стеченим криминалним активностима у легалне финансијске токове доводи до слабљења финансијских институција и њиховог кредибилитета, нарушавања угледа земље у међународним оквирима, поремећаја у монетарном систему, смањења директних страних инвестиције, стварања буџетског дефицита и политичке нестабилности односно угрожавања економске и националне безбедности земље.

Дакле, прање новца је глобални проблем који има повратне ефекте на финансијске, политичке и безбедносне односе. Циљ ра-

звијања ефикасних модела оперативне и стратешке међународне сарадње јесте омогућавање идентификовања, праћења и вредновања својине која је намењена финансирању тероризма, примена мера као што су замрзавање и заплена ради спречавања било каквог поступања, трансфера или одлагања ових средстава и предузимање свих одговарајућих истражних радњи (Мијалковић, Бајагић, 2012: 438).

У складу са специфичностима свог правног, економског и привредног система државе развијају системе за борбу против прања новца. Такође, сваки систем се може посматрати са две основне стране: репресивне и превентивне. Значај међународних субјеката и стандарда у овој области огледа се у томе што доприноси смањењу негативних утицаја прања новца и успостављању стабилног финансијског система и зато је важно да државе у својим законодавним оквирима предвиде све мере дефинисане међународним стандардима који су у раду претходно наведени и који су довели до суштинских промена у супротстављању прању новца.

У циљу ефикасне борбе против прања новца потребно је комплементарно деловање свих надлежних државних органа и институција, а такође је неопходно деловати и на плану јачања међународне сарадње у овој области (Коларић, 2007: 305).

Дакле, државе које не примењују међународне стандарде излажу се ризику да од стране међународних субјеката буду означене као некооперативне у борби против прања новца, односно као јурисдикције са неефикасним системима за супротстављање прању новца. То за последицу може имати непостојање нових домаћих и страних инвестиција, замрзавање (па чак и прекид) постојеће пословне и друге сарадње са појединим државама због бојазни од репутационог ризика и могућности да се угрози стабилност финансијског система.

С друге стране, државе које примењују међународне стандарде и имају успостављен ефикасан систем за супротстављање прању новца уживају поверење међународних субјеката и других држава као стабилни и поуздани партнери са снажним финансијским системом којим се лако управља и који омогућава слободно и безбедно кретање људи и капитала.

## Закључак

Праће новца је глобални проблем који има негативне повратне ефекте на економски, политички, безбедносни и социјални аспект сваке земље, и за последицу има урушавање финансијског система државе, угрожавање реформи, одвраћање домаћих и страних инвестиција и слабење саме државе као важног актера у регионалним и међународним односима.

У целом свету препозната је екстремна опасност од ове врсте кривичних дела, па је међународна заједница донела низ конвенција и аката ради стварања ефикаснијих стандарда за супротстављање организованом криминалу и прању новца, имајући у виду да новац у данашње време брзо и лако савладава државне границе, у чему једну од одлучујућих улога имају и компјутеризовано банкарство и трговање (Катушић-Јерговић, 2007: 620). Савремено друштво карактерише велика динамичност у структури националног и интернационалног криминалитета, где су појединци и групе у вршењу својих криминалних активности руковођени имовинским интересом односно стицањем незаконитог профита којем желе да прибаве легалан основ стицања како би га пласирали у легалне привредне, банкарске и друге сличне токове (Јовашевић, 2018: 129).

Повезаност са политичким и економским структурама има утицај на развој организованог криминала. Између носилаца појединих видова организованог криминала, појединаца и група из структура државне власти и међународних институција корупција представља „везивно ткиво“ (Мијалковић, Бајагић, 2012: 158).

Како би ублажиле ризике и смањиле негативан утицај прања новца, бројне међународне организације учиниле су значајне напоре који се огледају у подстицању на међународну сарадњу и размену података, предузимање заједничких акција и успостављање међународних стандарда којих свака држава треба да се придржава уколико жели да постане респектабилан и поуздан партнер у међународним односима. С тим у вези, у раду су наведени значајни међународни субјекти као и најзначајнија обележја докумената које су они доносили.

Међународни стандарди и активности међународних субјеката подстичу сарадњу, смањују разне врсте препрека, олакшавају комуникацију и стварају „мреже“ контаката, али и утичу на јавно

мњење и стварање свести о неопходности заједничког деловања како би се унапредила ефикасност супротстављања прању новца. У исто време, на интерном плану потребно је унапређивати организационе, кадровске и материјално-техничке капацитете државних органа у чијој је надлежности супротстављање прању новца (Милидраговић, Милић, 2019: 80). Анализа и приказ постојећег утицаја прања новца на државне системе могу да користе разним институцијама које се баве супротстављањем прању новца, као користан извор података о експертизи која је на располагању на тржишту.

### Литература

1. Бошковић, Г. (2005). *Прање новца*, Беосинг, Београд.
2. Бошковић, М. (2003). *Транснационални организовани криминалитет*. Полицијска академија, Београд.
3. Бошковић, М., Бошковић А. (2011). *Корупција - прање новца - финансирање тероризма криминалистички-криминолошки-кривичноправни аспекти*, Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука.
4. Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, Official Journal, L 166/77, 28 June 1991.
5. Directive 2001/97/EC of the European Parliament and the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, Official Journal, L 244, 28 January 2001.
6. Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing, Official Journal, L 309, 25 November 2005.
7. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC, Official Journal, L 141/73, 5 June 2015.

8. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU (Text with EEA relevance), Official Journal, L 156/43, 19 June 2018.
9. Јовашевић, Д. (2018). *Прање новца у српском и упоредном кривичном праву*, Финансијски криминалитет, Институт за упоредно право, Зрењанин.
10. Камбовски, В. (2010). *Међународне конвенције о кажњавању тероризма и развој међународног казненог права*, Тероризам и људске слободе, Удружење за међународно кривично право, Тара.
11. Катушић-Јерговић, С. (2007). Прање новца (појам, карактеристике, правна регулатива и практични проблеми). *Хрватски љетопис за казнено право и праксу*, Загреб, 14 (2): 619–642.
12. Коларић, Д. (2007). *Међународни стандарди у области борбе против прања новца и национално кривично законодавство*, Примена међународног кривичног права – организовани криминал, Удружење за међународно кривично право, Тара.
13. Мијалковић, С., Бајагић, М. (2012). *Организовани криминал и тероризам*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд.
14. Милидраговић, Д., Милић, Н. (2019). Резултати и проблеми полиције опште надлежности у сузбијању криминала, *НБП – Журнал за криминалистику и право*, 24(1): 63–81.
15. Чудан, А., Николоска, С. (2018). *Економски криминал*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд.
16. *Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци*, Службени лист СФРЈ – Међународни уговори, број 14/90.
17. Процена ризика од прања новца и процена ризика од финансирања тероризма (2018), Влада Републике Србије, Београд.
18. *Закон о потврђивању Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских протокола*, Службени лист СРЈ – Међународни уговори, број 6/01.
19. *Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом*



*и о финансирању тероризма*, Службени гласник Републике  
Србије – Међународни уговори, број 19/09.

## **International Standards for Combating Money Laundering With Reference to the Republic of Serbia**

**Abstract:** *Money laundering is increasingly becoming an issue of concern to the international community, as the states have realized that the harmonious activity of all international actors through the observance of the foreseen international standards is the most effective way of combating this type of crime. International documents have established a basic framework of activities for combating money laundering. This paper is focused on the analysis of the activities of international entities and their role in creating international standards in this field, as well as the impact of money laundering on various aspects of society and countries. In this connection, the paper first explains the international entities, then states their roles and all the most important international documents and then the results of the money laundering risk assessment in the Republic of Serbia with special emphasis on the criminal offenses with high degree threats for money laundering. Furthermore, it points to the importance of international entities and standards for the establishment of national systems that will be able to respond to the effects of money laundering and thereby create a successful financial system. Finally, the paper concludes that without the existence of international standards and activities of the international entities, appropriate conditions for effective combating of money laundering cannot be created, thereby providing more favorable conditions for the free flow of people and capital, as well as easier management of financial systems.*

**Keywords:** *money laundering, international entities, international standards, FATF recommendations, risk assessment, financial system management.*